

5. Sociální služby

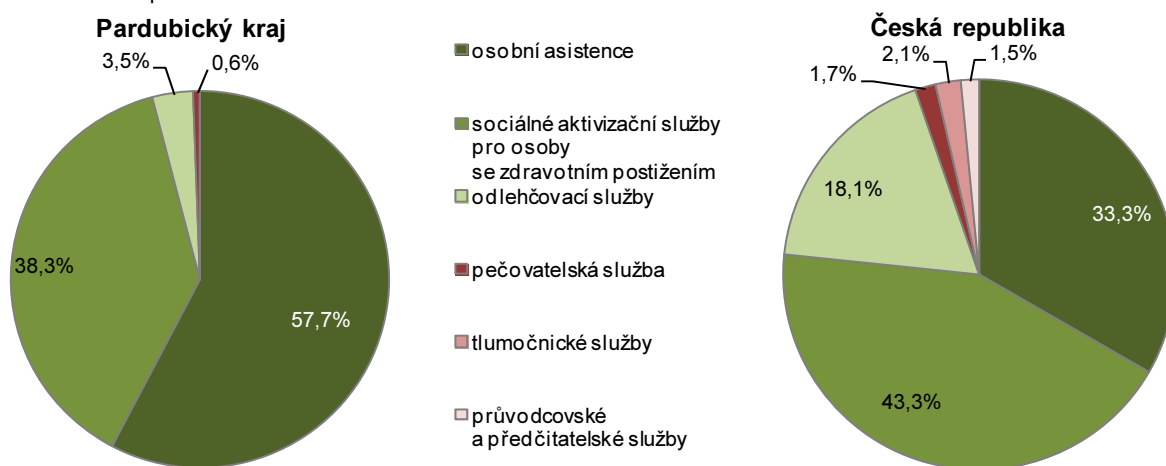
Smyslem sociálních služeb je zajištění pomoci a podpory osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení. Jedná se o pomoc při péči o vlastní osobu, zajištění stravování, ubytování, pomoc při zabezpečení chodu domácnosti, ošetřování, pomoc s výchovou a poradenství. Sociální služby jsou dle současné legislativní úpravy rozděleny do tří základních kategorií: sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence a jsou poskytovány ve třech formách: terénní, ambulantní a pobytové služby. V této kapitole přistupujeme k sociálním službám v širším měřítku, které zahrnuje i dávky státní sociální pomoci a pěstounské péče. Samostatnou podkapitolou jsou sirotčí důchody a držitelé průkazů zdravotně postižených. Zdrojem dat pro následující kapitolu je zejména Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Uživatelé sociálních služeb

Uživatelé sociálních služeb jsou osoby, kterým je poskytována (nebo je jednorázově poskytnuta) sociální služba. Uživatelem služeb mohou být pouze osoby, jež jsou ohroženy nebo se ocitly v nepříznivé sociální situaci nebo jsou ohroženy sociálním vyloučením a jsou oprávněny tyto služby využívat. Mezi **služby sociální péče a sociální prevence**, které napomáhají zajistit osobám jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, patří například pečovatelské služby, osobní asistence, sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením a odlehčovací služby.

Uživatelé vybraných sociálních služeb ve věku do 18 let podle druhu služby v roce 2016

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Z předcházejícího grafu je patrná rozdílná struktura uživatelů jednotlivých druhů sociálních služeb v Pardubickém kraji a v České republice. Nejvyšší podíl dětí a mládeže do 18 let v kraji využívá služeb osobní asistence (57,7 % ze všech uživatelů), který vysoce převyšuje republikový průměr (33,3 %). Na republikové úrovni tvoří nejvyšší podíl klienti sociálně aktivizačních služeb pro osoby se zdravotním postižením (v ČR – 43,3 %, v Pardubickém kraji – 38,3 %). Služby tlumočnické, průvodcovské a předčitatelské nebyly v roce 2016 v kraji téměř využívány.

Uživatelé vybraných sociálních služeb ve věku do 18 let podle typu zařízení v roce 2016

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Podle typu **zařízení sociálních služeb**, která poskytují sociální služby a jsou určena také pro děti a mládež do 18 let, lze jmenovat například nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociální poradny, zařízení pro krizovou pomoc, pracoviště rané péče a azylové domy.

Nejvyšší podíl klientů ve věku do 18 let v Pardubickém kraji (42,5 %) a v České republice (52,8 %) využíval v roce 2016 nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, která poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem a mládeži ohroženým sociálním vyloučením. Druhé v pořadí dle podílu klientů jsou sociální porady (v Pardubickém kraji – 29,1 %, v ČR – 29,6 %), které jsou v základní formě součástí všech druhů sociálních služeb a dále zahrnují odborné sociální poradenství (rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobivými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí atd.). Vyšší podíl uživatelů, než byl republikový průměr, vykazovala v kraji zařízení pro krizovou pomoc (v Pardubickém kraji – 9,8 %, v ČR – 2,7 %), která poskytují ubytování, stravu nebo pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů klientů. Také raná péče, která je poskytována dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené, byla v kraji využívána větším dílem klientů, než byl v roce 2016 republikový průměr (v Pardubickém kraji – 9,7 %, v ČR – 6,4 %).

Dávky státní sociální podpory a pěstounské péče, příspěvek na péči

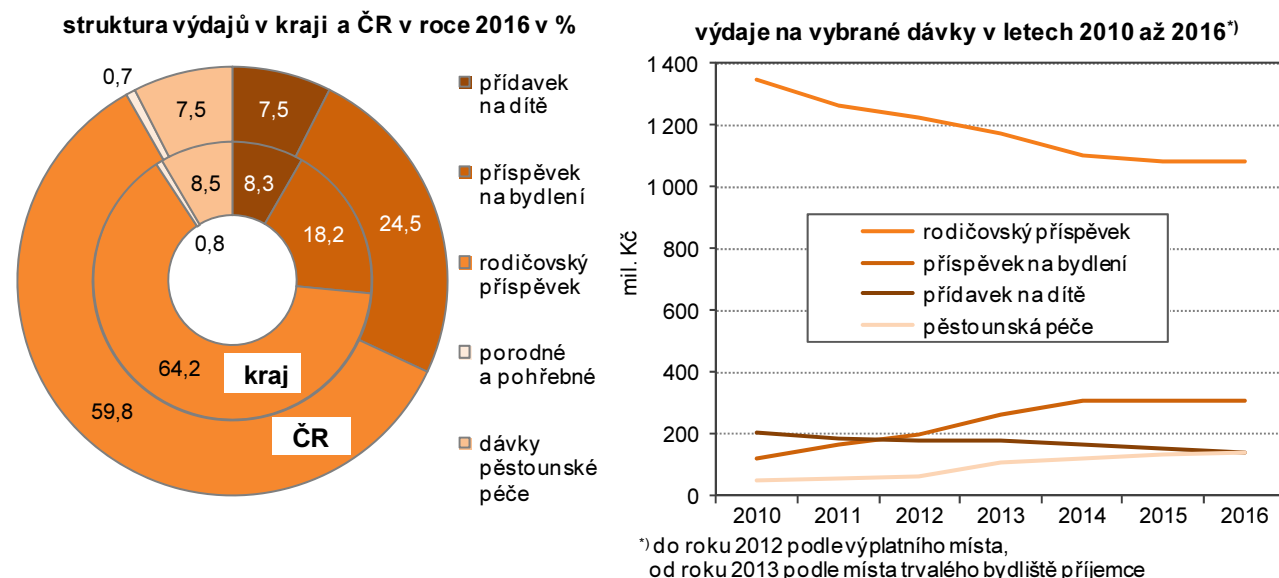
Dávky státní sociální podpory (SSP) zabezpečují adresnou pomoc mimo jiné i rodinám s nezaopatřenými dětmi ve stanovených sociálních situacích, na jejichž řešení rodina vlastními silami a prostředky nestačí. Dávky SSP jsou poskytovány formou přídatku na dítě, rodičovského příspěvku, příspěvku na bydlení, porodního a pohřebního a dávek pěstounské péče (od roku 2013 jsou samostatně právně upraveny).

V roce 2016 bylo v Pardubickém kraji vyplaceno více než 500 tisíc dávek státní sociální podpory (včetně dávek pěstounské péče). Z toho 46 % dávek tvořily přídatky na děti, 31 % rodičovský příspěvek, 19 % příspěvek na bydlení. **Počet vyplacených dávek státní sociální podpory** (včetně dávek pěstounské péče) poklesl proti roku 2010 v Pardubickém kraji téměř o 200 tisíc, z toho největší snížení počtu vyplacených dávek bylo zaznamenáno u přídatku na dítě a rodičovského příspěvku; zvýšení počtu dávek se týkalo příspěvku na bydlení a dávek pěstounské péče.

Výdaje na dávky státní sociální podpory (včetně dávek pěstounské péče) dosáhly v roce 2016 v Pardubickém kraji výše téměř než 1,7 miliardy Kč. Téměř dvě třetiny výdajů tvořil rodičovský příspěvek a bezmála jednu čtvrtinu příspěvek na bydlení. Od roku 2010 se snížila hodnota vyplacených sociálních dávek téměř o 270 milionů Kč; největší pokles zaznamenal rodičovský příspěvek a nejvíce vzrostla hodnota výdajů na příspěvek na bydlení a dávky pěstounské péče. Ve srovnání s republikovou strukturou zjišťujeme v kraji nadprůměrné zastoupení výdajů na dávky spojené s dětmi (zejména v případě rodičovského příspěvku) a naopak nižší podíl výdajů týkajících se příspěvku na bydlení.

Výdaje na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče v Pardubickém kraji

Pramen: MPSV

Počet příjemců **přídatku na dítě** poklesl od roku 2012 v Pardubickém kraji o 64 tisíc a celková výše vyplacených dávek se snížila o 40 milionů. Nejvíce se snížil počet vyplacených dávek přídatku na dítě na Orlickoústecku (pokles o 23 tis.) a Svitavsku (pokles o 14 tis.); nejmenší pokles byl zaznamenán na Pardubicku (pokles o 9 tis.).

Počet vyplacených **dávek rodičovského příspěvku** se ve srovnání s rokem 2012 snížil v Pardubickém kraji o 20 tisíc, celková hodnota vyplacených dávek však poklesla o 140 milionů. Nejvíce poklesl počet příjemců rodičovského příspěvku v okrese Pardubice a Ústí nad Orlicí; nejméně v okrese Chrudim.

Vybrané dávky státní sociální podpory podle okresů

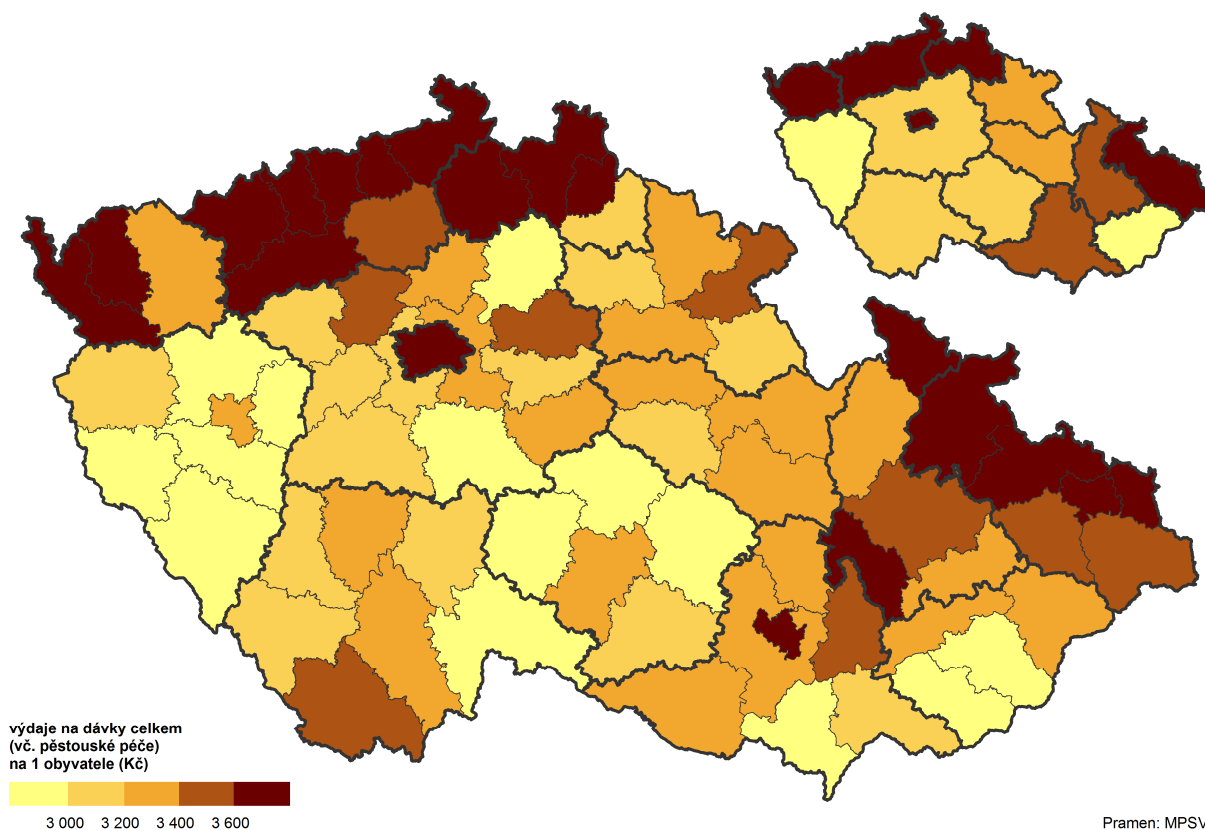
Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí

	Počet vyplacených dávek (tis.)					Výdaje na dávky (tis. Kč)				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Přídavek na dítě										
Pardubický kraj	297,0	292,9	279,5	259,1	232,6	179 326	177 120	169 085	156 483	140 070
v tom okresy:										
Chrudim	69,3	68,2	65,2	61,8	55,1	41 950	41 267	39 571	37 367	33 274
Pardubice	63,2	64,1	63,2	58,8	54,6	37 869	38 529	37 950	35 240	32 574
Svitavy	77,4	76,1	72,0	66,5	59,0	46 849	46 099	43 678	40 330	35 624
Ústí nad Orlicí	87,1	84,5	79,1	72,0	63,9	52 658	51 224	47 886	43 546	38 598
Rodičovský příspěvek										
Pardubický kraj	179,0	169,0	160,7	160,4	158,8	1 225 764	1 173 039	1 104 451	1 084 937	1 083 646
v tom okresy:										
Chrudim	35,1	34,1	32,3	32,4	31,8	236 388	233 414	218 556	215 587	213 169
Pardubice	58,9	55,7	53,5	53,2	52,9	411 435	395 458	375 511	366 452	367 266
Svitavy	35,9	34,0	32,1	31,7	31,2	239 500	229 339	215 921	210 269	209 722
Ústí nad Orlicí	49,1	45,2	42,9	43,1	43,0	338 440	314 829	294 463	292 628	293 489

V rámci okresů Pardubického kraje byly nejvyšší průměrné částky na dávky státní sociální podpory (včetně dávek pěstounské péče) v přepočtu na 1 obyvatele vyplaceny v roce 2016 v okrese Svítavy (3 350 Kč) a Ústí nad Orlicí (3 298 Kč); nejnižší průměrné dávky státní sociální podpory byly vynaloženy v okrese Chrudim (3 194 Kč) a Pardubice (3 223 Kč).

V rámci 77 okresů České republiky patří mezi regiony s nejvyšší průměrnou částkou SSP na obyvatele okresy severních Čech a severní Moravy (Most – 5 276 Kč, dále Karviná, Ostrava-město, Děčín, Ústí nad Labem), okres Svítavy je na 30. pořadovém místě; nejnižší částky SSP byly v roce 2016 vypláceny v západních a středních Čechách (Domažlice – 2 618 Kč a následovaly okresy Pelhřimov, Klatovy, Plzeň-jih a Uherské Hradiště), okres Chrudim je na 28. nejnižší pozici.

Výdaje na dávky státní sociální podpory a pěstounské péče podle okresů v roce 2016

Pěstounská péče a ústavní výchova

Pěstounská péče je forma náhradní rodinné péče, kdy pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu, má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech; k výkonu mimořádných záležitostí musí požádat o souhlas zákonného zástupce dítěte, případně soud. Pěstoun nemá ke svěřenému dítěti vyživovací povinnost (na rozdíl od rodiče nebo osvojitele). Stát formou dávek pěstounské péče podporuje zajištění hmotného zabezpečení dítěte a zároveň poskytuje odměnu pěstounům. Dávky pěstounské péče mohou mít formu příspěvku na úhradu potřeb dítěte, odměny pěstounovi, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla a příspěvek při ukončení pěstounské péče.

Děti v náhradní rodinné péči a děti s nařízenou ústavní výchovou

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí

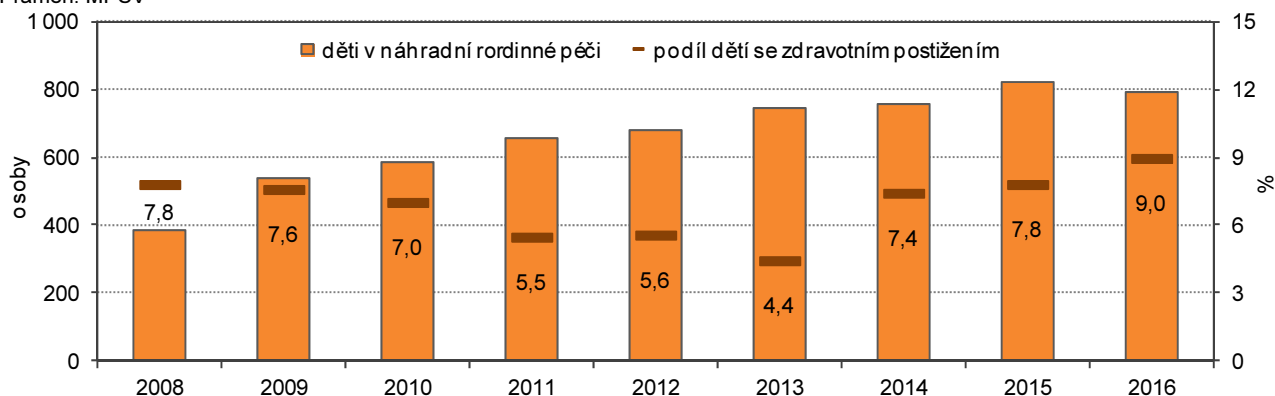
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Děti v náhradní rodinné péči	384	540	584	656	681	742	754	819	792
na 1 000 osob ve věku 0–18 let	3,8	5,4	5,9	6,6	7,0	7,6	7,7	8,3	8,0
Děti s nařízenou ústavní výchovou	403	418	355	263	297	285	277	234	243
na 1 000 osob ve věku 0–18 let	4,0	4,2	3,6	2,7	3,0	2,9	2,8	2,4	2,4

Počet dětí v **náhradní rodinné péči** vzrostl od roku 2008 v Pardubickém kraji více než dvojnásobně, v roce 2016 se týkal téměř 800 dětí, což představuje 8 osob do 18 let na 1 000 osob v daném věku (ČR – 10 osob). Děti se zdravotním postižením tvořily v roce 2016 v kraji 9 % ze všech dětí v náhradní rodinné péči (ČR – 3 %).

Počet **dětí a mladistvých s nařízenou ústavní výchovou** poklesl v kraji od roku 2008 o dvě pětiny na téměř 250 dětí a mladistvých v roce 2016, což znamená 2 děti na 1 000 osob ve věku 0–18 let.

Děti v náhradní rodinné péči v Pardubickém kraji

Pramen: MPSV

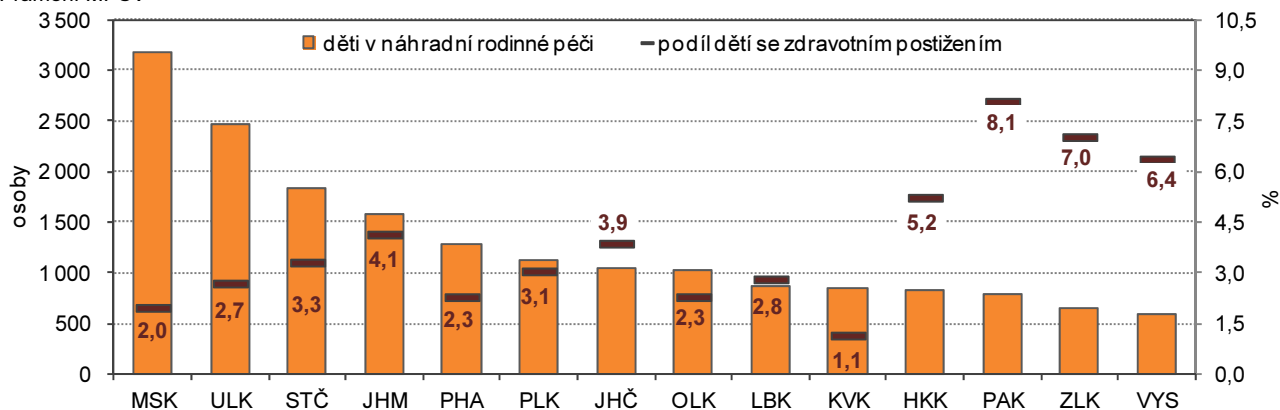

Největší počet dětí umístěných v náhradní rodinné péči (v tříletém průměru let 2014–2016) žije v Moravskoslezském kraji (více než 3 tisíce dětí) a Ústeckém kraji (téměř 2,5 tisíce dětí); nejméně dětí v náhradní rodinné péči vyrůstá na Vysočině (méně než 600 dětí) a ve Zlínském kraji (méně než 650 dětí), třetím krajem v pořadí s nejmenším počtem dětí v náhradní rodinné péči je Pardubický kraj (méně než 800 dětí).

Mezi dětmi, které vyrůstají v **náhradní rodinné péči** v České republice, jsou 3,4 % (průměr let 2014–2016) **dětí se zdravotním postižením**. V rámci krajů existují v této oblasti značné rozdíly. Zatímco v Karlovarském kraji tvoří podíl dětí se zdravotním postižením 1,1 %, v Pardubickém kraji je zdravotně postižených dětí umístěných v náhradní rodinné péči 8,1 %, což je nejvyšší podíl v mezikrajském srovnání.

Děti v náhradní rodinné péči podle krajů – tříletý průměr let 2014–2016

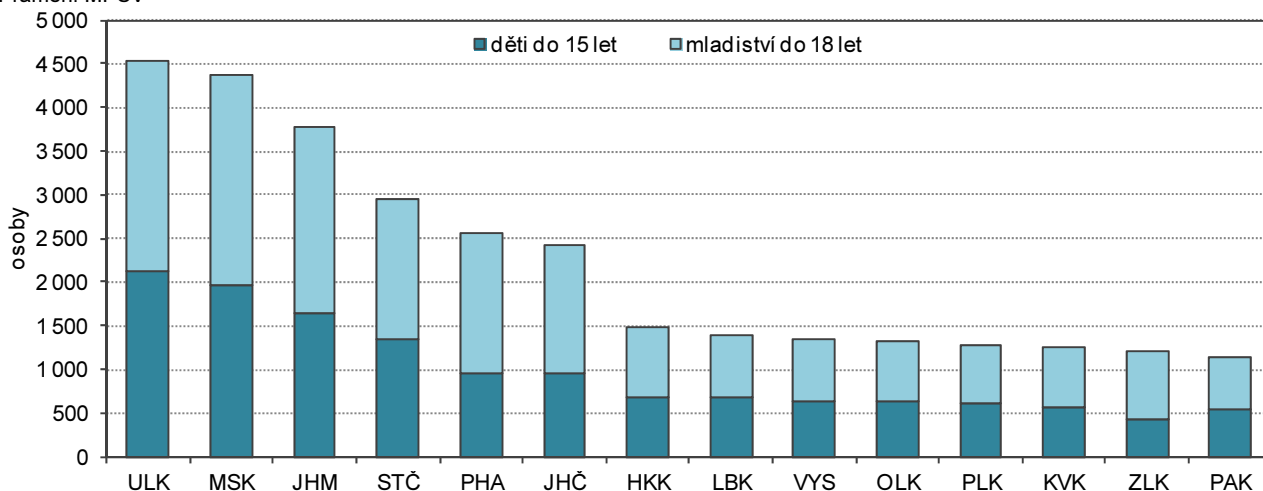
Pramen: MPSV

Sociálně-právní ochranu dětí vykonává **kurátor pro děti a mládež**, což je specializovaný pracovník se zaměřením na nezletilé, kteří mají výchovné problémy, páchají trestnou činnost a přestupky, nerespektují rodiče a osoby odpovědné za výchovu, dopouštějí se útěků, záškoláctví, prostituce, užívají alkohol a jiné drogy apod. Kurátor provádí opatření k odstranění, zamezení prohlubování nebo opakování rizikového chování dítěte či jeho okolí.

Děti a mladiství evidovaní kurátory pro mládež podle krajů – tříletý průměr let 2014–2016

Pramen: MPSV

Největší počet **dětí evidovaných kurátory pro mládež** (v tříletém průměru let 2014–2016) žil v Ústeckém (4,5 tis. dětí) a Moravskoslezském kraji (4,4 tis. dětí); nejmenší počet v Pardubickém (1,1 tisíce dětí) a Zlínském kraji (1,2 tis. dětí).

Děti do 15 let tvoří mezi **klienty kurátorů pro děti a mládež** 44% podíl (v ČR v tříletém průměru let 2014–2016). Nejnižší podíl dětí do 15 let mezi klienty evidovanými kurátory pro mládež vykázal Zlínský kraj (36 %) a Hlavní město Praha (37 %), nejvyšší podíl měl shodně Liberecký a Olomoucký kraj (49 %). V Pardubickém kraji bylo 48 % klientů evidovaných kurátory pro mládež mladších 15 let.

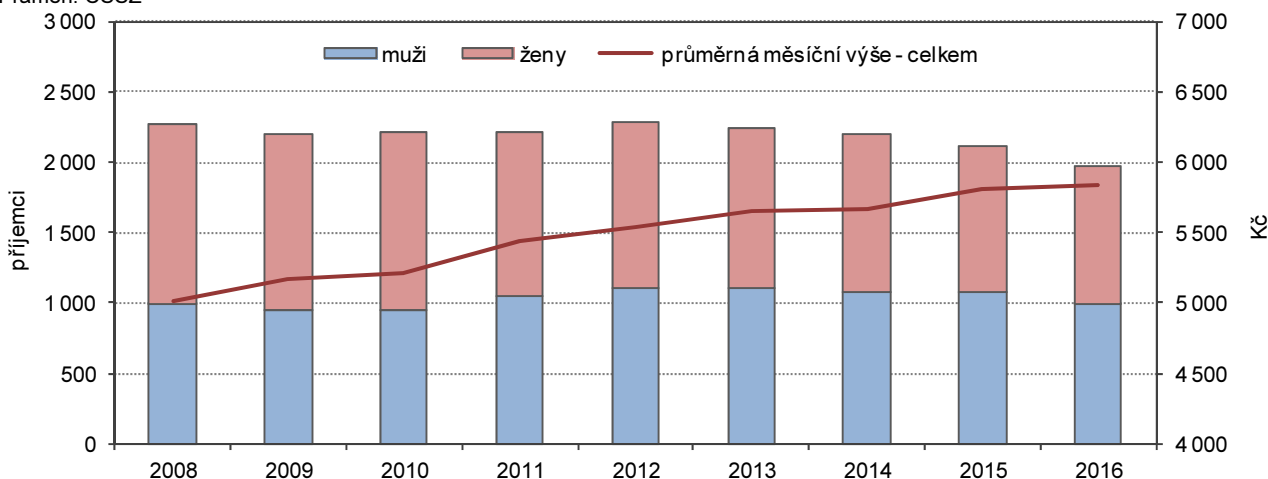
Siroťčí důchody

Na siroťčí důchod má nárok nezaopatřené dítě, pokud zemře jeho rodič nebo osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů. Za nezaopatřené děti se považují děti do skončení povinné školní docházky, nejdéle však do 26 let.

V roce 2016 pobíralo siroťčí důchod v Pardubickém kraji téměř 2 tisíce dětí a jeho průměrná výše dosáhla hodnoty 5 840 Kč. Počet příjemců siroťčích důchodů meziročně poklesl o 7 %, v porovnání s rokem 2008 činil pokles 13 %. Průměrná výše siroťčího důchodu meziročně vzrostla téměř o 0,5 %, od roku 2008 však zaznamenala nárůst o 16 %. Zastoupení dívek a chlapců mezi příjemci siroťčích důchodů v kraji se v čase také mění, zatímco v roce 2008 převažovaly dívky s 56% zastoupením, v roce 2016 již pobíralo siroťčí důchod 51 % chlapců.

Siroťčí důchody podle pohlaví v Pardubickém kraji (prosinec)

Pramen: ČSSZ

Siroťčí důchody podle okresů (prosinec)

Pramen: Česká správa sociálního zabezpečení

	Příjemci						Průměrná měsíční výše (Kč)					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pardubický kraj	2 220	2 284	2 248	2 193	2 113	1 971	5 435	5 535	5 653	5 673	5 815	5 840
v tom okresy:												
Chrudim	457	494	506	483	465	414	5 357	5 461	5 636	5 596	5 762	5 769
Pardubice	713	706	687	681	643	606	5 500	5 590	5 759	5 869	6 021	6 031
Svitavy	443	451	431	417	414	400	5 430	5 535	5 615	5 641	5 775	5 827
Ústí nad Orlicí	607	633	624	612	591	551	5 422	5 533	5 576	5 539	5 662	5 691

V rámci okresů Pardubického kraje byl nejvyšší počet příjemců sirotčích důchodů na 1 000 obyvatel ve věku do 26 let v roce 2016 evidován v okrese Chrudim (14,0) a v okrese Ústí nad Orlicí (13,7); nejnižší v okrese Pardubice a Svítavy (13,1 resp. 13,3). Od roku 2011 se snížil počet příjemců sirotčích důchodů ve všech okresech Pardubického kraje, nejvíce v okrese Pardubice o 15 %, v ostatních okresech kraje byl pokles 10%.

Držitelé průkazů zdravotně postižených

Podle údajů MPSV bylo ke konci roku 2016 v Pardubickém kraji téměř 900 **držitelů průkazů osob se zdravotním postižením (OZP) do 18 let** (tj. 5,5 % z celkového počtu držitelů průkazů v kraji při republikovém podílu 4,8 %). Nejvyšší podíl ze všech držitelů průkazů podle druhu (téměř 13 %) zaujímaly osoby se zdravotním postižením do 18 let mezi držiteli průkazu ZTP/P (zvláště těžké postižení s potřebou průvodce), ve skupině držitelů průkazů TP (osoba se středně těžkým postižením) byli junioři v kraji zastoupeni 3 % a mezi držiteli průkazu ZTP (osoba s těžkým postižením) měli junioři 2% zastoupení.

Držitelé průkazů osob se zdravotním postižením podle krajů k 31. 12. 2016

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí

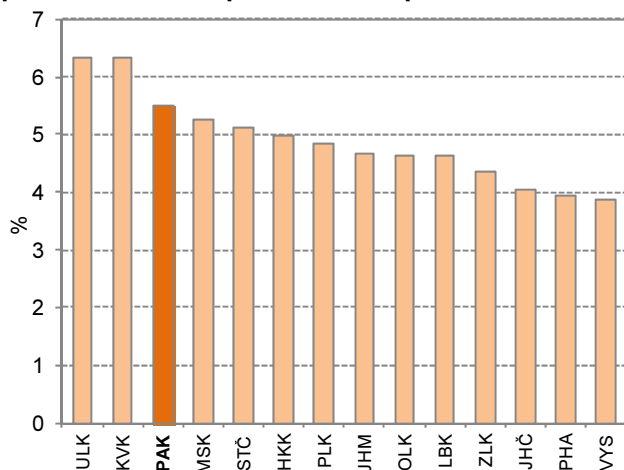
	Držitelé průkazů		v tom podle druhu průkazu					
	celkem	z toho do 18 let	TP		ZTP		ZTP/P	
			celkem	z toho do 18 let	celkem	z toho do 18 let	celkem	z toho do 18 let
Pardubický kraj	16 034	882	1 152	33	9 972	229	4 910	620
v tom okresy:								
Chrudim	4 028	175	175	2	2 442	40	1 411	133
Pardubice	3 885	239	254	9	2 337	49	1 294	181
Svitavy	3 974	211	386	10	2 573	81	1 015	120
Ústí nad Orlicí	4 147	257	337	12	2 620	59	1 190	186

Pardubický kraj vykázal v roce 2016 třetí nejvyšší podíl držitelů průkazů se zdravotním postižením do 18 let mezi všemi držiteli průkazů v kraji, nejvyšší podíl měli shodně junioři v Ústeckém a Karlovarském kraji (6,3 %); nejnižší počet držitelů průkazů do 18 let ve vztahu k celkovému počtu držitelů průkazů na daném území byl evidován na Vysočině a v Hlavním městě Praze (3,9 %).

Držitelé průkazů osob se zdravotním postižením do 18 let podle krajů k 31. 12. 2016

Pramen: MPSV

podíl z celkového počtu držitelů průkazů OZP

podíl z celkového počtu držitelů průkazů ZTP/P

